

A Gözlevei Biblia (1841) Leviták Könyve: Átfogó Elemzés

Absztrakt

Ez a doktori értekezés az 1841-ben Gözlevében (ma Eupatória) megjelent karaim nyelvű bibliafordítás, az úgy nevezett Gözlevei Biblia nyelvi jellemzőinek részletes elemzését nyújtja. A Gözlevei Biblia a Krónikák könyve kivételével magában foglalja a teljes Tanakh fordítását, négy kötetbe rendezve, héber írással. A kiadvány nyelvét általánosságban krími karaimnak tartják. Ennek ellenére a kiadvány pontos nyelve, sőt a krími karaim nyelv léte is komoly tudományos viták tárgyát képezi. A jelen disszertáció a Gözlevei Biblia egy eddig még nem vizsgált könyvének, a Leviták könyvének alapos vizsgálatát tűzi ki célul, beleértve annak transzkripcióját, fordítását, és az eredeti szöveg faksimile hű másolatát. A tanulmány részletes nyelvi elemzést tartalmaz, amely lefedi a fonológiát, a morfológiát, a morfofonológiát, a mondattant, a morfoszintaxist és a szókészletet. Az elemzés magában foglalja a Gözlevei Biblia szövegének összehasonlítását krími tatár, krími török, oszmán török, valamint a három karaim nyelvjárásban (troki, halicsi és krími) készült egyéb bibliafordítások jellemzőivel. A korpuszban található oszmán török és kipcsak török hatások feltérképezéséhez és elkülönítéséhez elengedhetetlen a kritikai szemlélet.

Az elemzés igazolta a karaim bibliafordítások általános jellemzőjét, vagyis a bibliai héber mondattani jellemzők erős hatást gyakoroltak a Gözlevei Biblia szintaxisára is. Ezen felül a szöveg oszmán török nyelvi hatásokat is mutat, amely általában nem jellemző a karaim nyelvű bibliafordításokra. A disszertáció legfőbb eredménye, hogy elvethető az az álláspont, miszerint a Gözlevei Biblia nyelve "tatarizált" lenne, azaz jelentős tatár nyelvi hatást mutatna. Ehelyett megállapítható, hogy a szöveg az adott korra jellemző adaptációkat tükrözi, beleértve az oszmán török hatásokat, miközben megőrzi a krími karaim bibliafordításokra jellemző domináns kipcsak török jellemzőket.